

Introduktionen för nyanlända
flyktingar och invandrare

IntroRehab

Verksamhetsbeskrivning
051001-061031

Malmö stad

Malmö stad

Arbete och Introduktion

Introduktion och Rehabilitering – IntroRehab. Verksamhetsbeskrivning 2005-10-01—2006-10-31

IntroRehab är introduktionsutbildning och rehabiliteringsprogram för nyanlända flyktingar och andra invandrare med posttraumatiska stressyndrom (PTSD) eller andra migrationsrelaterade psykiska och somatiska besvär.

Verksamheten drivs reguljärt i samarbete mellan Malmö stad, Region Skåne, Röda Korset, Liber Hermods, Lernia AB, Iris Hadar AB, Folkuniversitetet och Arbetsförmedlingen Nya Invandrare. Syftet med IntroRehab är att så långt det är möjligt erbjuda ett helhetspaket innefattande behandling hos antingen Röda Korsets behandlingscenter för krigs- och tortyrskadade eller Region Skånes allmänpsykiatri, parallellt med kommunens olika introduktionsinsatser.

Den övergripande målsättningen är att förbättra och individanpassa introduktionen och rehabiliteringen för att öka målgruppens möjlighet till integration i samhället. I detta inryms också att på ett bättre sätt än tidigare utnyttja befintliga resurser i respektive organisation samt att finna nya samverkansformer mellan de berörda aktörerna.

Inom IntroRehab ryms även ett projekt som startades för att asylsökande med PTSD skulle ges möjlighet till rehabilitering parallellt med introduktionsutbildning. Projektet omfattar 20 platser i kommunens introduktionsprogram på Liber Hermods samt behandling på Röda Korsets behandlingscenter eller TKT. Med anledning av att den tillfälliga lagen trädde i kraft den 15 november 2005 beviljades samtliga asylsökande inom projektet uppehållstillstånd. Dessa har fått fortsätta inom projektet. Många har väntat flera år på uppehållstillstånd och det finns en omfattande problematik med många somatiska och psykiska bekymmer. Projektet medfinansieras från den europeiska flyktingfonden och kommer att utvärderas av Framtidsutbildning AB, en skriftlig rapport kommer att presenteras den 15 mars 2007.

Verksamhetsåret har för IntroRehab bland annat resulterat i att:

- Avtal tecknats mellan Malmö Stad och Liber Hermods AB att den senare skall bedriva SFI-undervisning och introduktionsutbildning för deltagare inom IntroRehab
- Projektet IntroRehab för asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd genom den tillfälliga lagen har startat
- 72 personer har skrivits in i IntroRehab¹ samt 19 personer i IntroRehab Asyl.

Tobias Widerberg har under perioden arbetat som Malmö Stads samordnare för IntroRehab. Narcis Spahovic anställdes i september 2006 för att förstärka verksamheten samt arbeta med uppföljning inom projektet IntroRehab Asyl.

Styrgruppen för IntroRehab

Flera av de flyktingar och invandrare som går i Malmö Stads introduktionsprogram med SFI har posttraumatiska stressyndrom (PTSD) eller andra migrationsrelaterade psykiska och somatiska besvär. Detta medför att flera deltagare med PTSD har svårigheter att tillgodogöra sig undervisning och andra introduktionsaktiviteter på ett tillfredställande sätt. En av de negativa följderna är att flera nyanlända inte klarar sin introduktion och hamnar i ett långvarigt bidragsberoende och riskerar att bli storkonsumenter av sjukvård.

För att möta behovet hos de nyanlända flyktingar och invandrare som har behov av kombinerad introduktion och rehabilitering, har ett samarbete inletts mellan organisationer och myndigheter som arbetar med målgruppen i Malmö.

---

¹ Sedan starten 2004 har sammanlagt 148 personer skrivits in i IntroRehab.

Styrgruppen består av:

Tobias Widerberg, samordnare, Malmö Stad - Fosie SDF
Narcis Spahovic, samordnare, Malmö Stad - Fosie SDF
Lena Hagelin, sektionschef, Malmö Stad - Fosie SDF – introduktionsenheten
Andreas Konstantinides, planeringssekreterare, Malmö Stad – Inar
Gunilla Håkansson, SFI-rektor, Malmö Stad – Inar
Barbro O'Connor, verksamhetschef, Röda Korsets behandlingscenter
Marie-Louise Lundberg, enhetschef, Teamet för krigs- och tortyrskadade, BUP
Eva Rosenquist, kurator, allmänpsykiatri – Region Skåne
Bo Sönderdahl, sjukvårdsstrateg, Region Skåne – sydvästra sjukvårdsdistriktet
Kristina Bongstorp, verksamhetschef, Liber Hermods AB
Eva Ek-Törnberg, samordnare, Liber Hermods AB
Göran Palm, tf chef, Arbetsförmedlingen Nya Invandrare

Styrgrupp för IntroRehab Asyl: Samma som IntroRehab samt:

Eva Lidforssen, samordnare Röda Korsets behandlingscenter
Eva Skarstam, Migrationsverket

För att målgruppen skall kunna tillgodogöra sig introduktionen, är en viktig uppgift för styrgruppen att lyfta de hinder som identifieras uppåt i respektive organisation. Exempel på detta är den dåliga bostadssituationen för många nyanlända i Malmö samt behovet av att involvera primärvården i IntroRehab.²

Rolf Nilsson, som samordnar insatserna mot bostadslöshet i Malmö Stad har bjudits in och informerats om läget.

Ingrid Kask från Primärvårdsledningen, Region Skåne bjöds in och det konstateras att primärvården är en viktig samarbetspartner inom IntroRehab. Diskussion har förts om hur samarbetet med Primärvården kan utvecklas ännu mer och Ingrid Kask undersöker om Primärvården ska ha en representant i styrgruppen. Det finns flera aktuella frågor som behöver diskuteras bland annat långa sjukskrivningar. Information om IntroRehab kommer att spridas till läkare inom Primärvården.

Samordning

I samordnartjänsten ingår det att koordinera de olika verksamheterna, bedriva utvecklingsarbete för att skapa större flexibilitet både externt och inom kommunens övriga verksamheter. Synliggöra hinder/möjligheter och tillsammans med styrgruppen utveckla IntroRehab. Samordnare upprättar i samverkan med pedagoger och behandlare individuella handlingsplaner där de olika rehabiliterings- och introduktionsinsatserna integreras och följer upp individens utveckling och progression.

Utbildning

Det är viktigt att vi har realistiska krav och förväntningar på deltagarna inom IntroRehab. Forskning visar att PTSD-patienter visar tydliga kognitiva svårigheter i språkinläring som sammanhänger mer med symptombelastningen än diagnosen i sig. Svårigheterna kan inte förklaras av depression eller utbildningsnivå. Det är viktigt att minska stressnivån för patienter med PTSD för att bevara deras

---

² Detta var några av de förbättringsmöjligheter som identifierades i en utvärdering av IntroRehab 2004-2005 som genomfördes av Framtidsutbildning AB. Finns att ladda ner på www.malmo.se – stadsdel Fosie – Arbeta & Introduktion.

inlärningsförmåga. Detta innebär att introduktionsprogrammen måste ta hänsyn till individens förutsättningar, särskild traumatisk belastning och symptom.³ Att uppnå resultat kan ta tid för dessa personer och Malmö Stad – Avdelningen för integration och arbetsmarknad (INAR), fattade därför ett policybeslut att dispens kan ges för personer som enligt gällande regler anses vara färdiga med sin introduktion. Deltagare inom IntroRehab ska fortsätta med alla delar inom programmet så länge det anses nödvändigt enligt upprättad handlingsplan som upprättas i samråd med behandlarna.

Liber Hermods AB

En betydande förändring för verksamheten är att Liber Hermods AB via avtal med Malmö Stad fått i uppdrag från och med 2006-01-01 att bedriva introduktionsutbildning och SFI-undervisning för deltagare inom IntroRehab. Detta har visat sig ha flera fördelar. Dels underlättas samordningen av de olika insatserna, bättre samverkan, uppföljning och även utslussning ur introduktionen till andra insatser. Dels kan utbildningsanordnaren via kompetensutveckling och samverkan utveckla och initiera pedagogiska former som passar målgruppen. Enstaka deltagare klarar att studera inom den ordinarie introduktionen hos övriga utbildningsanordnare⁴ med stöd av behandling. Flertalet har dock behov av anpassad undervisning i en lugnare studiemiljö.

”Det gäller att inge förtroende, vara lyssnande och inte ha bråttom, för om våra deltagare ska kunna ta emot kunskap måste de vara öppna och ha fått ett starkt förtroende för oss som pedagoger”

Eva Ek-Törnberg, SFI-lärare.

”Liten skola, vi känner alla och det är alltid samma lärare. Ingen stress. Det känns bra”

Kursdeltagare.

Studieplanen utgör grunden för upplägget och utförandet av kursdeltagarens studier. Studieplanen är utgångspunkten när man avgör hur länge en kursdeltagare skall gå på Liber och när man planerar praktik och andra insatser som ska ingå i deltagarens introduktion och SFI.

IntroRehabs samordnare finns på Liber 1 dag/vecka och vid behov fler dagar. Den individuella studieplanen tas alltid fram i samarbete med en utbildare från Liber Hermods, IntroRehabs samordnare och deltagaren och utgår från den introduktionsplan som tagits fram tidigare. Det är alltid samma utbildare som deltar i dessa samtal och ansvarar för uppföljningen av den individuella studieplanen. På så sätt har alla fått en kontinuitet och detta arbetssätt har fungerat mycket bra både mellan de olika intressenterna och i arbetet med deltagaren.

För att tillgodose målgruppens behov av trygghet, struktur och igenkänning har dagen på Liber Hermods en tydlig start och ett tydligt slut i form av samlingar.

En samling startar dagen. Här tar man upp vad som ska göra under dagen och vad deltagarna kan förvänta sig kommer att hända, besökare presenteras m.m. Samlingen på morgonen avslutas med att de som så önskar får lyssna på cd:n MusiCure, musik som används i avslappningssyfte.

Ytterligare en samling avslutar dagen: Deltagarna får reflektera kring ”Vad har vi lärt oss idag?” ”Vad har vi gjort?” Deltagarna berättar för varandra och får sätta ord på sina upplevelser av dagen. Även den här samlingen avslutas med att de som så önskar lyssnar på MusiCure

Eleverna har undervisning individuellt eller i mindre grupper med upp till 10 kursdeltagare. Innehållet i dessa lektioner varierar stort. Målet är att lektionerna skall integrera SFI med introduktionen och innehålla såväl träning i svenska som orientering kring det svenska samhället. Dessa lektioner hålls både i klassrummet men också i form av grupper som går ut från skolan tillsammans med en lärare på olika typer av studiebesök och andra aktiviteter (LIS). Alla studiebesök förbereds och följs upp i den klassrumsbaserade undervisningen. De samhällsorienterande inslagen fokuserar på kursdeltagarens vardag och på att underlätta för kursdeltagaren i mötet med det svenska samhället. Dessa inslag kan handla om

---

³ Hans Peter Söndergaard. Överläkare Kris- och Traumacentrum Stockholm.

⁴ Lernia AB, Folkuniversitetet och Iris Hadar AB.

allt från att läsa en busstidtabell och därefter åka buss, till att lära sig olika termer på svenska som man hör t ex på en fotbollsmatch eller vid kontakt med myndigheter.

Kommunikativ kompetens är det centrala i undervisningen. Det är viktigt att deltagarna får träna på att tala inför grupp. På detta sätt byggs de studerandes självförtroende upp och de vågar använda sina svenska språkkunskaper i olika sammanhang till exempel i kontakter med framtida arbetsgivare, barnens skola, sjukvård, arbetsförmedling och andra myndigheter m fl. I detta arbete bjuds det ofta in personer från företag, föreningar, skolor osv. som konversatörer.

Under året har Liber etablerat kontakt med flera olika företag i syfte att skaffa praktikplatser. För tillfället är 14 deltagare ute och praktiserar på olika företag. Det visar sig att praktiken har en oerhört positiv inverkan på språkinläringen och ökad självförtroende hos deltagarna. Deltagare som har varit på praktiken tar ”fadderrollen” och berättar till sina kamrater om erfarenheterna från praktikplatserna. Detta ökar motivation och uppmuntrar de andra att våga ta ett steg framåt och prova på arbetsmarknaden.

Internationella folkhälsokommunikatörer finns tillgängliga på Liber en dag i veckan. På modersmålet informerar de om svensk sjukvård, psykisk hälsa, egenvård, kost, motion, tobak, alkohol, droger, tandhälsa och sex & samlevnad.

Hörselskadades riksförbund har varit på Liber och genomfört hörseltest på deltagarna.

Behandling

Röda Korsets behandlingscenter

Malmö Stad finansierar Röda Korsets behandlingscenter med en miljon kronor per år, vilket motsvarar 25 årsplatser. Cirka 50 av deltagarna inom IntroRehab och IntroRehab Asyl får behandling genom Röda Korset. Detta kan ske genom samtal med psykolog eller kurator, läkarkontakt, sjukgymnastik och bildterapi. Psykoterapeutisk behandling sker antingen i individuell samtalsterapi eller i grupperapi. Samtal i grupp kombineras med övningar i basal kroppskänedom. Undervisande moment kan ingå, t ex utifrån smärtsymptom.

Den sjukgymnastiska behandlingen ingår som en självklar del i nästan alla behandlingar individuellt och i alla grupper. Med några få undantag har alla patienter fysiska symtom i form av smärtor och värk, domningar, balansrubbingar, spänningar, störd kroppsuppfattning och upplever oförmåga att vila fysiskt. För att uppnå förbättring i sitt tillstånd, måste bearbetning av trauma ske även på den kroppsliga nivån. Målet med den sjukgymnastiska behandlingen är i första hand att minska smärtor och förbättra kontakten med den egna kroppen

Malmö Stads samordnare har frekventa möten med de olika behandlarna på Röda Korset där samtliga deltagares tillstånd avhandlas beträffande behandling och progression i språkundervisning och introduktion.

Teamet för krigs- och tortyrskadade (TKT), BUP – Region Skåne

Åtta deltagare inom IntroRehab och IntroRehab Asyl får sin behandling genom TKT. Här arbetar sju personer med olika kompetenser - psykolog, kurator, läkare, sjukgymnast, socialsamordnare. Man arbetar både med föräldrar och barn och i stort arbetar man som på Röda Korsets behandlingscenter. Malmö Stads samordnare deltar i teamets bedömningskonferenser var 6-8 vecka och går igenom deltagarnas tillstånd.

Allmänpsykiatri

De patienter som söker hjälp inom allmänpsykiatri har i regel varit i Sverige en tid och därför har man inte så många som tillhör målgruppen för IntroRehab. Allmänpsykiatri förväntar sig att primärvården ska ha gjort insatser innan remittering. Samordningskurator som är med i styrgruppen har till uppgift att sprida informationen om IntroRehab inom den egna verksamheten.

Fem deltagare inom IntroRehab får sin behandling genom vuxenpsykiatri. Malmö Stads samordnare har kontakt med respektive behandlare per telefon och går då igenom deltagarens tillstånd.

Arbetsmarknad/Arbetsrehabilitering

Arbetsförmedlingen Nya Invandrare

Genom en lokal överenskommelse (Löken) har Af.s medverkan i IntroRehab förstärkts genom medverkan i styrgruppen och på operativ handläggarnivå. Återkommande ärendeträffar med Malmö stad, Af Nya Invandrare där Af rehab medverkar som konsulter. Arbetspsykolog och ökade resurser i form av anställningsstöd, lönebidrag och OSA (offentligt skyddat arbete) har ökat målgruppens möjligheter till utslussning mot arbetsmarknaden. Genom nära samarbete med Malmö stads projekt Éntre har flera deltagare fått någon typ av subventionerad anställning. Deltagaren ges möjlighet att genom praktiskt arbete och individuella stödsatser förbereda sig för ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Intentionen är att deltagarens sjukdoms- och behandlingshistoria dokumenteras, ev medicinsk utredning och utredning om arbetsförmåga samt kodning på Af görs innan introduktionsperioden ta slut för att underlätta för Af att komma med sina insatser under introduktionsperioden. Därmed minskar risken att deltagarna hamnar ”mellan stolarna” efter introduktionen.

Arbets- och utvecklingscentra (AUC)

En del deltagare som inte lyckats få arbete efter att introduktionsperioden har tagit slut och är fortsatt beroende av ekonomiskt stöd remitteras oftast av Stadsdelarnas Individ- och familjeomsorg till Arbets- och utvecklingscentra - AUC. För att övergången till AUC och en ny planering ska kunna ske så smidigt som möjligt och att nödvändig information ska kunna överföras har samordnare initierat samarbete med rehab ansvariga på AUC-kontoren. Genom nära samarbete mellan rehab-handläggare på AUC i Fosie, Arbetscentrum, Af och samordnare har en deltagare kunnat få OSA anställning som vaktmästare på en skola. Förhoppningen är att flera OSA placeringar ska ske i fortsättningen genom ett nära samarbete med ovannämnda parter.

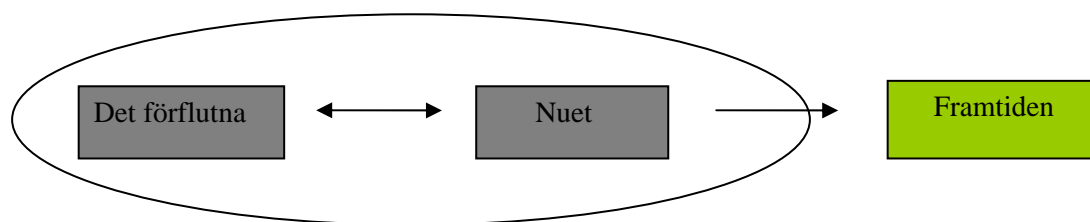
Presentationer

IntroRehab har väckt intresse och verksamheten har på begäran presenterats både externt och internt för bland andra:

- Integrationsverket och Karolinska institutet
- IntroRehab seminarium - Fosie Arbete och Introduktion
- Paul Hunt – FN: s specialrapportör om rätten till hälsa
- Fosie Individ- och familjeomsorg och Fosie AUC
- Rundabordsamtal Röda Korset
- Nordisk kompetensutvecklingskurs – undervisning av invandrare med psykosociala problem. Herning. Danmark
- Länsstyrelsen i Skåne
- Milton-projektet
- IMDi Öst. Integrerings- og mangfoldsdirektoratets enhet öst. Norge
- Inm Psykiatri. Malmö

Resultat

När vi redovisar resultat inom IntroRehab kan vi mäta uppnådda effektmål, men vi måste även uppmärksamma små och stora individuella framsteg beträffande språklig inläring och hälsa.

Vid ett första möte med en deltagare befinner sig denne ofta i det förflutna eller är väldigt upptagen av nuet utan att ha en riktning eller rörelse mot framtiden. Utifrån ett lösningsfokuserat synsätt är det av yttersta vikt att samordnarna hjälper deltagaren att introducera framtiden och tillsammans upprätta mål med introduktionen och realistiska delmål som gör att deltagaren hela tiden befinner sig i en rörelse framåt. Tät uppföljning både vad gäller studier och behandling gör att samordnarna kan göra deltagarna uppmärksamma på de framsteg som faktiskt görs i relation till uppsatta delmål.

Statistik IntroRehab

- Under perioden 051001—061031 har 72 personer undertecknat medgivande och skrivits in i IntroRehab.
- 15 av dessa har slutat inom IntroRehab
- 25 personer går i programmet men skrevs in före 051001.
- 27 personer är avslutade under perioden men påbörjade programmet innan 051001
- Totalt är 82 personer inskrivna och aktuella inom IntroRehab

Sysselsättning	Antal
Liber A5	61
Liber A1	4
Iris Hadar	1
Lernia	1
Andra insatser	7
Sjukskrivna	1
Kö till utbildning	7
Totalt	82

Behandling	Antal
Röda Korset	38
Allmänpsykiatri	5
Tkt	5
Primärvården	3
Annan behandling	
Kö till behandling	24
Totalt	75

Genus inkl avslutade		
Kvinnor	38	30,6%
Män	86	69,4%
Totalt	124	100,0%

Medborgarskap	Antal
Irak	66
Bosnien	20
Palestina	9
Afghanistan	7
Somalia	5
Libanon	4
Iran	4
Kosovo	3
Makedonien	3
Serbien	1
Syrien	1
Tjetjenien	1
Totalt	124

Förhållanden vid utskrivning

SFI-betyg	Antal
Ej påbörjat SFI	2
Ej uppnått betyg	6
SFI A	5
SFI B	9
SFI C	4
SFI D	10
SFI-prövning	1
Uppgift saknas	5
Totalt	42

Sysselsättning	Antal
Reguljärt arbete	2
OSA/Lönebidrag	2
Kommunala/statliga arb.markn.insatser	9
Utredning arb.förmåga	1
Arbetsökande	1
SFI inom introduktionen	4
SFI ej intro	2
Grundläggande studier	3
Föräldraledig	2
Flyttat till annan kommun	2
Vistas utomlands	1
Överflyttad SDF/IoF	8
Sjukskriven	5
Totalt	42

Vi bör också ha i åtanke de samhällsekonomiska vinster som görs då flera personer troligen hade sjukskrivits om de hade deltagit i ordinarie introduktionsprogram, inte fått behandling för PTSD och därmed inte uppnått några eller mycket bristfälliga kunskaper i svenska språket. Följderna av detta kan bli långvarigt bidragsberoende och storkonsumtion av sjukvård. Flyktingar och invandrare med en svår bakgrund har ofta stora behov av samordnade insatser. Ju tidigare insatserna kommer in i integrationsprocessen desto bättre är förutsättningarna för en bra behandling av PTSD och läkning då det sker parallellt med olika insatser inom introduktionen.

Statistik IntroRehab Asyl

- Under perioden 060519—061031 har 19 personer undertecknat medgivande och skrivits in i IntroRehab Asyl
- Samtliga studerar på SFI A5, Liber Grönekatan.

Projektet har varit igång allt för kort tid för att några resultat kan presenteras. Bo Eriksson – Framtidsutbildning utvärderar IntroRehab Asyl och ska lämna en rapport i mars. Den första delen av utvärderingen avser utbildning. Den andra delen kommer att utvärdera behandlingen och en tredje utvärdering kommer att fokusera på samverkan.

Inför nästa verksamhetsår

Sedan den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd trädde i kraft i november 2005 har en betydande ökning av antal beviljade uppehållstillstånd skett och antalet Irakier som sökt asyl i Sverige i år är dubbelt så många som under fjolåret. Detta innebär även att antalet individer som har krigs- och tortyrupplevelser och andra migrationsrelaterade besvär ökar markant. Malmö Stad har beviljats medel av Integrationsverket för att kvalitetsförstärka IntroRehab och utöka med 30 platser 2007. Detta innebär:

- förstärkning med 0,5 samordningstjänst inom Malmö Stad
- utökning med ytterligare en psykolog/terapeut på Röda Korsets behandlingscenter
- en halvtids sjukgymnast anställd av Röda Korset placerad på Liber Hermods
- en socionom/kurator stationerad på Liber Hermods
- en praktikansaffare på halvtid på Liber Hermods

Introduktion och integration i föreningslivet för nyanlända flyktingar och andra invandrare i Malmö Stad. Samverkan mellan MIP⁵/MISO⁶ och Malmö Stad. Det är svårt för nyanlända flyktingar och andra invandrare som läser i kommunens introduktionsprogram att bli aktiva i föreningslivet. Det kan finnas flera anledningar som t ex a) att man inte har kunskaper om hur föreningslivet fungerar i Sverige, b) att man tror att det är för dyrt, c) att man saknar kontakter/nätverk. Målet är att deltagare inom IntroRehab ska få information om de olika föreningsaktiviteterna i Malmö för att få kontakt med svenskar och få möjlighet att prata svenska utanför skolan eller skaffa sig nya vänner. Informationen skall ges från de olika föreningar som är medlemmar i MIP och MISO.

2-dagars Utbildning/seminarium om PTSD skall genomföras inom IntroRehab för handläggare inom Malmö Stads introduktionsverksamhet, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och pedagoger/kuratorer inom introduktionsprogrammen som kommer i kontakt med målgruppen.

Primärvården involveras i verksamheten genom att Lisbeth Rosengren som är ansvarig för vårdcentralerna i Rosengård kommer vara representant i IntroRehabs styrgrupp.

---

⁵ MIP är en paraplyorganisation som tillvaratar och företräder föreningarnas intressen i Malmö

⁶ MISO står för Malmö Idrottsföreningars Samorganisation. En ideell samorganisation för Malmöidrotten som har till uppgift att företräda idrotten i Malmö